

Matkailun palvelutarjonnan kehittäminen Kiiminkijoen alajuoksulla

Haukiputaan kunta 27.2.2006

SISÄLLYSLUETTELO

1. Esiselvityksen taustaa	3
Kiiminkijoki ja matkailun kehittäminen	3
Kiiminkijoki osana ympäristöä Haukiputaalla	4
Esiselvitys osana laajempaa hanketta 2007-2009	4
Esiselvityksen tavoitteet ja tehtävät	5
2. Nykyinen Kiiminkijoen matkailullinen profiili	6
Kiiminkijoki, suojele ja luonnontilan kehitys	7
Kalastus ja melonta	7
Matkailun rakenne, yritystoiminta ja toimintaympäristö	8
3. Kiiminkijoki ja muut joet ympäristössä	9
Simojoki	10
Iijoki	10
Kuivajoki	11
4. Kyselytutkimus Kiiminkijoen matkailullisesta profiilista	11
Millaisia mielikuvia Kiiminkijoki tuo mieleen ensimmäiseksi?	12
Millaiseen matkailuun ja matkailijaryhmille se voisi sopia parhaiten?	13
Minkä tyyppisiä palveluja uskoisit tarvittavan joen vaikutuspiirissä?	15
Mitä puuttuu, mihin pitää panostaa?	17
6. Kiiminkijoen matkailun kehittäminen	19
Matkailuyritystoiminnan syntyyn tähtäävän hankkeen käynnistäminen	19
Matkailun tuotekehityksen ja markkinoinnin käynnistäminen	19
Seudullinen verkostoituminen	20
Matkailuosaamisen parantaminen	20
Matkailu elinkeinopolitiikassa	20

Kansikuva:

Tulvivaa Kiiminkijokea Asemakylän sillalta (kuva: Kai Harju © 2004)

1. Esiselvityksen taustaa

Kiiminkijoki ja matkailun kehittäminen

Kiiminkijoki antaa sekä Haukiputaan Kirkonkylän taajamille että ylempään jokivarren asutukselle oman leimansa koko 170 km:n matkallaan Puolangan Kivarinjärvestä jokisuulle¹. Vuonna 1965 kansainvälinen suositus "Project Aqua" kirjasi Kiiminkijoen vesistötutkimuksen kannalta suojattavaksi. Tämän on käytännössä jo varmistanut komiteamietintö "Erityistä suojelua vaativat vedet" vuonna 1977 ja aluetta koskeva vesihallituksen vesien käytön kokonaissuunnitelma vuodelta 1980. Kansainväliseen suojeluohjelmaan Kiiminkijoki pääsi ruskeavetisenä säännöstelemättömänä jokena, johon Itämeren lohki nousi.

Monille haukiputaalaisille sen kesäinen juoksu, syksyn lippokalastajat, talvinen hiljaisuus ja vuolas kevättulva ovat jokavuotista arkipäivää, ja ikkunasta näkyvä maisema kuuluu itsestään selvänä osana elämään.

Kiiminkijoen matkailun kehittäminen on yleensä nojannut *kalastusmatkailuun ja kaanoottimatkailuun*. Kuntien muodostaman Kiiminkijoki ry:n päätehtävänä on ollutkin juuri näiden aktiviteettien esilletuonti. Kuitenkin molemmat vesistönkäyttömuodot perustuvat ns. omaoimimatkailuun, joka tyypillisesti käyttää hyväkseen paikalliset olosuhteet mutta ei kerrytä matkailutuloa. Varsinkin viimeaikoina on matkailun kehittämisessä ryhdytty pohtimaan paikallisen matkailun tehtävän panostuksen suhdetta sen myöhempään tuottoon liikevaihtona ja työpaikkoina sijaintipaikkakunnalleen.

Matkailun kehittäminen on nousemassa Haukiputaan kunnan elinkeino toimintojen uudeksi tukijalaksi etenkin Virpiniemen alueen voimakkaan kehittämisen myötä. Nyt käynnissä olevan Virpiniemen kehittämishankkeen (VIRPI 2007) eräänä tehtävänä on verkostoitumalla luoda alueelle matkailua palvelevien kohteiden kokonaisuus, joka voi ulottua Kiimingistä aina Iihin ja Yli-Iihin. Pelkästään Haukiputaan kunnan alueella uusia mahdollisuuksia tarjoaa joen lisäksi mm. Martinniemen alue ja Martimojoen alue.

Tarpeen tälle Kiiminkijoen alajuoksun matkailupalvelujen kehittämishankkeen esiselvitykselle on antanut tavallaan alueen "matkailuyritystoiminnan tyhjiö". Ei ole ole-

¹ Kiiminkijoen valuma-alueen koko on 3 814 km². Suurin sivujoki, Nuorittajoki, yhtyy Kiiminkijoen pääuomaan Ylikiimingissä noin 60 kilometrin päässä jokisuusta. Vesistöalueella pinta-alaltaan suurimmat järvet ovat Kalhamajärvi, Iso Olvasjärvi, Vihajärvi sekä Auhojärvi. Järvet sijaitsevat joen keski- ja latva-alueilla. Kiiminkijoen ja sivu-uomien virtaamisen vaihtelut ovat vähäjärvisyyden takia suuria. Kiiminkijoen 1800-luvun lopulla alkanut uitto oli runsainta vuosina 1937 ja 1944. Viimeinen uittovuosi oli 1958, jonka jälkeen virkistyskäyttö on kasvanut joen merkitävimmäksi käyttömuodoksi. Vesistöalue on nykyään suojeltu koskiensuojelutalilla. Kiiminkijoki kuuluu Project Aqua -ohjelmaan, jonka tavoitteena on säilyttää vesistöt jatkuvan tieteellisen tutkimustyön kohteina. Lisäksi se on sisällytetty kansainvälisen harvinaisuutensa takia kokonaisuudessaan Natura 2000 -ohjelmaan. 3

massa yhteisiä tavoitteita, mihin suuntaan joen matkailullista hyödyntämistä tulisi kehittää, ja ehkä vielä tärkeämpänä: keiden tehtävänä tämä työ olisi?

Kiiminkijoki osana ympäristöä Haukiputaalla

Haukiputaalla Kiiminkijokea ei ole mielletty erityiseksi matkailu- tai käyntikohteeksi, johon puolestaan vaikuttaa alueen talouselämää ja sen traditiota hallitseva teollinen perinne. Kiiminkijoki on ymmärretty enemmänkin osaksi paikallista ympäristöä, paikallisten ihmisten käyttöön.

Kun tarkastellaan käyttömuotoja, niin ne muodostuvat pääasiassa kotitarvekalastuksesta kiinteillä pyydyksillä, vapakalastuksesta, veneellä kulkemisesta jokialueella, talousveden ottamisesta joesta, uimisesta joesta, mattojen ja muun pyykin pesemisestä laitureilla, talvella moottorikelkkailusta, hiihtämisestä yms. jäätyneessä joki uomassa.

Kuluneella ohjelmakaudella Haukiputaalla toteutetut hankkeet ovat liittyneetkin voimakkaasti väestön omiin virkistyskäyttömahdollisuuksiin, maisemanhoitoon, kyläyhteisöjen toimintaan jne. Voidaan väittää aiheestakin, että Haukipudasta suurempi merkitys Kiiminkijoen matkailun kannalta esim. Kiimingissä Koitelinkoskineen ja Ylikiimingillä, ehkä Puolangallakin.

Kuva 1. Kiiminkijoen rehevää suistoa Santaholmassa

Esiselvitys osana laajempaa hanketta 2007-2009

Tällä esiselvityksellä pyritään selvittämään mitä matkailullinen profiili Kiiminkijoen alajuoksulla Haukiputaalla voisi olla. Ja nimenomaan ajatuksella, että matkailijat jättävät tulevaisuudessa käynnistään paikkakunnalla ja joella selvää paikallisten yritysten kautta kanavoituvaa matkailutuloa.

Tiedetään, että Kiiminkijokivarteen kohdistuva mielenkiinto ja itse matkailijoidenkin määrä on kasvanut jatkuvasti, mutta vasta nyt palvelutarjonnan yhteen kokoavalla ja sitä kehittäväällä projektilla voidaan hyödyntää mahdollisuuksia, jotka samalla avaavat ovia uuteen yrittäjyyteen ja työpaikkoihin, monipuolisempiin palveluihin ja uuteen vapaa-aikakulttuuriin Haukiputaalla.

Esiselvityksen jälkeen pyritään jo vuoden 2006 aikana hahmottelemaan laajempi, kolmevuotinen kehittämishanke uuteen maaseutuohjelmaan. Hankkeen avainsanoina tulevat olemaan yrittäjyys, matkailu ja uudet palvelut.

Esiselvityksen tavoitteet ja tehtävät

Matkailun palvelutarjonnan kehittäminen Kiiminkijoen alajuoksulla -esiselvityksellä luodaan alueelle matkailullinen profiili ja selvitetään niitä keinoja, joilla Kiiminkijoen alajuoksun virkistys- ja matkailukäyttö saadaan eri toimenpitein paremmin hyödyntämään ympärillä olevaa yritystoimintaa.

Esiselvityksessä käydään myös läpi kehittämisen keinoja ja pyritään rohkaisemaan paikallista yritystoimintaa paremmin tuotteistamaan, paketoimaan ja markkinoimaan palvelujaan joen käyttäjille. Kohderyhmänä ja edunsaajina esiselvityksen kautta ovat paikalliset yritykset, yritystoimintaa suunnittelevat sekä mahdollisesti ohjelmia ja tapahtumia suunnittelevat yhteisöt ja järjestöt.

Esiselvitys käsittää seuraavat konkreettiset toimenpiteet:

- ❖ Luodaan Kiiminkijoen alajuoksulle matkailullinen profiili ottaen huomioon luonnonolosuhteet, palvelutarjonta ja sen kehitysmahdollisuudet sekä tavoitteelliset markkinat. Strategian tekee kunnan kokonaan omistama Haukiputaan Teollisuuskiinteistöt Oy, joka tällä hetkellä vetää mm. Virpiniemen kehittämiprojektia, yhtiössä hankkeesta vastaa projektipäällikkö Kai Harju
- ❖ Esiselvityksen aikana tehdään jos mahdollista yksi tutustumismatka Pohjoismaisiin kohteisiin, jonka tarkoituksena on hakea vahvistusta ja uusia ideoita niin alueprofiiliin ja paikalliseen palvelutarjontaan, ja joka antaa myös suuntia alueen markkinoinnista ja kohderyhmistä
- ❖ Selvitetään ja priorisoidaan eri matkailijaryhmät, tehdään kysyntäselvitys millaisia palveluja eri matkailijaryhmät tarvitsevat, ja missä muodossa niiden pitäisi olla, mistä niitä halutaan ostaa, miten niistä pitäisi tiedottaa. Kysely toteutetaan puhelinhaastatteluina, sähköpostilla ja internet-sivustoja analysoimalla
- ❖ Kerätään Haukiputaalla hankkeesta kiinnostuneita yrityksiä ja em. kohderyhmiä, otetaan yhteyttä, kerrotaan hankkeesta, järjestetään neuvotteluja, ideapalavereita jne. ja, lisäksi analysoidaan heidän nykyinen palvelutarjonta, käydään läpi heidän kanssaan tarjottavat tuotteet ja tavoiteltavat markkinat ja haetaan sopiva toimintakonsepti yrittäjien yhteistyölle

5

Esiselvityksen kautta pyritään varsinaisella kehittämishankkeella - mikä siis ajoittuu vuosille 2007-2009 - Kiiminkijoen alajuoksun palvelutason selvään nostamiseen, lisätuotteiden ja markkinoiden hakemiseen ja sitä kautta Kiiminkijoen matkailumahdollisuuksien saamaan parempaan julkisuuteen.

2. Nykyinen Kiiminkijoen matkailullinen profiili

Matkailullisella profiililla tarkoitetaan tässä yhteydessä Kiiminkijoen ja erityisesti sen alajuoksun luonnonolosuhteiden lisäksi matkailun nykyistä rakennetta (yritystoimintaa, matkailijoiden laatua ja määrää, matkailijaryhmiä ja vuodenaikaisuutta). Profiili voi olla sekä nykyinen että tavoiteprofiili.

Kiiminkijoen matkailu ja sen profiili mielletään luontomatkaluiksi. Luontomatkaluissa noudatetaan kestävyysperiaatteita, joita ovat mm. ympäristövastuullisuus, luonnon- ja kulttuuriperinnön vaaliminen, ekologisten periaatteiden noudattaminen, ekologisen ja sosiaalisen kantokyvyn huomioon ottaminen, elinkaarianalyysin käyttö tuotteistamisessa, ennakoiva ja kokonaisvaltainen suunnittelu, pitkän tähtäyksen taloudellinen suunnittelu, paikallislähtöisyys suunnittelussa, hyötyjen ohjaaminen paikallisyhteisölle ja kohdealueen luonnolle ja kulttuurille². Kiiminkijoki on osa ns. Perämeren kaaren aluetta. Interreg IIC ja IIB -hankkeina 1996 aloitetussa kehitystyössä Perämeren kaaren profiili yhdistettiin alueen imagoon³. Profiililla voidaan tarkoittaa myös matkailijan profiilia: millaisia matkailijatyyppejä alueella käy.

Kuva 2. Maisema Jokikylästä tammikuussa

² Pekka Borg, Luontomatkalun järjestelmälliseen kehittämiseen tutkimuksen avulla. Metsätieteen aikakauskirja 1/1999.

³ Perämeren kaaren profiili ja imago koko alueen matkailua ajateltaessa on tärkeää tietää kuinka nykyiset ja tulevat asiakkaat kokevat alueen kokonaisuutena ts. minkälainen on Perämeren kaaren profiili. Jokaisella asiakkaalla on joukko odotuksia ja tarpeita, jotka pitäisi täyttää tai jopa ylittää. Odotuksiin vaikuttaa asiakkaalle suunnattu markkinointi-informaatio. Toinen odotuksiin vaikuttava tekijä on ihmisten välinen vuorovaikutus. Se, kuinka hyvin tämä profiili tai imago vastaa kulutetun palvelun teknistä ja toiminnallista laatua, muodostaa pohjan asiakkaan laanokemukselle. Jos laanokemus ylittää esimerkiksi alueen imagon perusteella tuotteelle asetetut odotukset, on alueelle tuotu asiakkaan kautta markkinointiresursseja. Imagomarkkinoinnissa tärkeää on nostaa esiin ne tekijät, jotka ovat alueelle ainutlaatuisia. Tärkeää on kuitenkin muistaa, että näiden ainutlaatuisten elementtien pitäisi olla kuitenkin niin käsin koskettavia, että niitä voidaan myydä todellisia tuotteita.

6

Kiiminkijoki, suojele ja luonnon tilan kehitys

Pohjois-Pohjanmaan Ympäristökeskus toteaa, että ”vesistöjen erityissuojelutyöryhmän mietinnössä Kiiminkijoen vesistö ja sen suun merialue on valittu yhdeksi erityissuojelun kohteeksi. Tämän lisäksi vesistöalueella on lukuisia luonnonarvoiltaan merkittäviä kohteita ja suojelealueita.”

Ohjelmat eivät ole kuitenkaan pystyneet merkittävästi parantamaan joen käyttökelpoisuutta tai kalansaaliita; pikemminkin veden laatu on entisestään heikentynyt. Aiheellisesti on kysyttykin; onko yleinen tieteellinen mielenkiinto ja suojeleasema hidastanut ja siten tavallaan polkenut paikallisten ihmisten mahdollisuuksia puhtaaseen ja täysipainoiseen ympäristöön.

Kalaston arvokkain osa merilohi on niukkuus joella tänä päivänä.

Kiiminkijoki ry. tiedottaa, että ”Kiiminkijoki ei enää ole lohijoki. Siihen nousee edelleen muutama yksilö, jotka osaksi lienevät peräisin alajuoksun kalanistutuksista. Vakavin este lohen menestymiselle on ilmeisesti veden happamuus kevät ja syystulvien aikana sekä rautapitoisuus. Myöskään meritaimenen poikasmäärät eivät alajuoksun koskissa ole suuret.

Yläjuoksun kirkkaisiin latvapuroihin tehdyt istutukset ovat sen sijaan onnistuneet hyvin. Säännöstelemättömyys, suojeleusosuituksen eräs peruste, on ollut erityisen tärkeä vaelluskaloille. Jokiluonnon tuotanto perustuu huomattavassa määrin virtaukseen - ja nimenomaan virtaukseen suhteellisen matalan alueen yli.” On myös esiintynyt sellaisia näkökantoja, että jokisuun kalastus vie suurimman osan jokeen pyrkivistä merilohista.

Kalastus ja melonta

Kalastuksessa Kiiminkijoen joella on käytössä yhteisvielehupa, joka oikeuttaa kalastamaan perholla ja uistimella kaikkia kalalajeja koko joen pääuomassa Puolangan Kivärinjärvestä Haukiputaan jokisuulle asti.

Yhteisvielehuvan lisäksi 18-64 vuotiailla pitää olla voimassa oleva valtion kalastuskortti. Läänikohtainen viehekalastuskortti ei oikeuta kalastamaan Kiiminkijoen joella. Poikkeuksen muodostavat järvilajentumat (Kaihlänen, Hako-, Juorkuna-, Mätäs- ja Hamarinjärvi) Utajärven kunnassa. Alle 12 -vuotiaat eivät tarvitse lupaa, kausiluvan hinta on 45 €, vuorokausilupa 8 € ja viikko 18 €. Perheluvan hinta on kaksinkertainen, ryhmälupia myydään ainoastaan vuorokausilupina. Kiiminkijoen joelle voi ostaa kalastusluvan suoraan Internetin kautta tai jokivarren alueella olevista lukuisista luvanmyyntipaikoista.

Kalastustiedotteiden mukaan alkukesällä jokeen nousee merestä meritaimenta ja lohita. Lisäksi luontaisia kaloja ovat harjus, hauki ja ahven. Jokaisen kunnan alueella on 1-4 erityiskalastuskooskeja, joihin pyyntikaudella istutetaan touko-heinäkuun aikana

pyyntikokoista taimenta. Istutusmäärät ovat tuhansia kiloja vuosittain.

Melonta on toinen suosittu aktiviteetti joella, jonka pohjalle on myös syntynyt vuosittainen nynt Kiiminkijoki-melonta -tapahtuma kesäkuun alkuun. Kiiminkijoki ry. on tehnyt ansiokasta työtä varsinkin melonnan kehittämiseksi ja joen tunnetuksi tekemiseksi nimenomaan melontajokena.

Joessa on 170 km:n matkallaan noin 70 koskea useissa eri vaikeusluokissa. Kiiminkijoen keskivirtaama on kesäaikaan noin 35 m³ sekunnissa ja tulva-aikaan jopa 600 m³ sekunnissa. Pudotusta Kiiminkijoen latvoilta mereen on n. 150 metriä.

Kiiminkijoki tarjoaa upean ja helposti saavutettavan melontareitistön. Luonnosta ja maaseudusta kiinnostuneet kohtaavat reitillä erämaaisemia, hiljaisuutta, vehreitä maatalousmaisemia sekä rikkaan jokiluonnon.

Matkailun rakenne, yritystoiminta ja toimintaympäristö

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen mielestä ”Kiiminkijoki on erittäin suosittu virkistys- ja kalastuspaikka. Retkeilijöille on tarjolla taikopaikkaverkosto. Kiiminkijoki on arvokas, koska se on harvoja jäljellä olevia suhteellisen luonnontilaisia jokia. Joki on myös maisemallisesti arvokas, koskineen, vyörytörmineen ja kalliorantoinen.”

Kiiminkijoen ja sen alajuoksun nykyinen matkailullinen profiili koetaan kuitenkin paikkakunnalla varsin epämääräiseksi, johtuen siitä, ettei varsinaista ja tavoiteltavaa matkailijaryhmää joella ole. Toisaalta voidaan perustellusti väittää, että kalastajat ja melojat muodostavat joen päämatkailijaryhmät, mikä käy hyvin ilmi sidosryhmille tehdyssä kyselyssä.

Joki on myös vahvasti kesämatkailukohde, molemmat aktiviteetit tapahtuvat pääosin kesäaikaan. Molemmat matkailijaryhmät ovat myös ns. omatoimimatkailijoita, jotka eivät paikallisia palveluja jokivarressa tarvitse, vaan kuljettavat varusteensa, elintarvikkeensa ym. muualta. Matkailijamääriä Kiiminkijoen joella on mahdoton ennustaa, koska omatoimimatkailijat eivät jätä rekistereihin jälkeä.

Haukiputaan alueella *Kiiminkijokivarressa on vain kaksi matkailusta tuloa saavaa yritystä: lomakoti Onnela Asemakylällä (tuetut lomat) ja Pohjolan Kanootti Oy (Jussi Riihinen). Yritys vuokraa melontavälineistöä ja järjestää melontaretkiä. Jokivarressa sijaitseva Koskikota on ilmoittanut Kiiminkijoki ry:n internet-sivuilla tuotteikseen safarit ja opaspalvelut. Lisäksi kunnan alueella ”maastossa” toimii ainoastaan Martimojoen alueella Viitajärvellä Capu Safaris -niminen matkailuyritys. Vuokrattava mökkimajoitus puuttuu alueelta, samoin venevuokraus.*

Matkailutoimialan vähyys Haukiputaan elinkeinotoiminnan kirjossa voi olla osaltaan seurausta paikkakunnan traditiosta ja teollisuuden historiasta, jotka molemmat ovat painottuneet menneinä aikoina maatalouden ja teollisuuden kehittämiseen, viimeksi ilmeisestikin sähkötekniseen teollisuuteen.

Oulun kaupunkia lukuunottamatta matkailun kehittäminen koko seudulla on suhteellisen uutta, viimeisen kymmenen vuoden aikana onkin syntynyt merkittävien rypäs käyntikohteita alueella, johon sopii myös Virpiniemen alueen voimakkaamman kehittämisen kausi. Onkin esitetty aiheellinen kysymys ”eikö matkailu ole sitten oikea elinkeino?”

Virpiniemen kehittämisen myötä on myös paikkakunnalla herätty tarkastelemaan Kiiminkijoen, ehkä myös Martinniemen sekä Martimojoen mahdollisuuksia.

Haukiputaan keskustassa matkailualaa alaa edustaa suvereenisti Hotelli-ravintola Best Western Samanta, jonka toiminta perustuu paikalliseen ravitsemustarjontaan ja matkailijoiden majoittamiseen kunnan keskustassa. Suoraa yhteyttä ja syytä Kiiminkijoen kanssa ei ole. Virpiniemessä toimii Kahvila-ravintola Virpiniemi, joka on järjestänyt ohjelma-palveluja sekä Virpiniemessä ja Koskikodalla Kiiminkijoella aikaisemmin, palvelut ovat lähinnä painottuneet erilaisiin tilaisuuksiin ja maastoruokailuun.

Julkisin varoin tapahtuva kehittäminen matkailussa on ongelma.

Ympäristökeskuksen esiin tuomaa taukopaikkaverkostoa luotaessa ajatus oli varmaan hyvää tarkoittava, toisaalta se oli myös signaali omatoimisille matkailijoille luodusta ilmaisesta, julkisesta palvelusta. Muita esimerkkejä monitahoisesta ongelmasta ovat mm. Lapissa Metsähallituksen ja paikallisten matkailuyrittäjien suhteet; rajanvetoa on käyty moneen otteeseen siitä, mikä toiminta kuuluu yrityksille, mikä julkiselle organisaatiolle.

Selkeän matkailullisen profiilin puuttuminen on ongelma. Seuraavassa on vertailun kautta pyritty hahmottamaan Kiiminkijoen matkailullisen profiilin löytämistä, joka on kuitenkin kaiken myöhemmin tapahtuvan kehittämisen lähtökohta.

3. Kiiminkijoki ja muut joet ympäristössä

Kiiminkijoen matkailullisen profiilin määrittely tarvitsee vertailuja muutamien lähialueiden jokimatkaluokkeiden kanssa, joiksi tähän on valittu Kiiminkijoen rinnalla Simojoki, Iijoki ja Kuivajoki.

Vertailun tarkoituksena on tuoda esille Kiiminkijoen matkailun perustaa, ehkä myös sen omaleimaisuutta. Pidemmälle kehittyneiden koh-teiden perusteella voi olla näkyvissä selkeitä suuntaviivoja ja tarvittavia toimenpiteitä.

Tunnettuutta on tunnetusti vaikea määritellä. Tavallisimmin sillä tarkoitetaan kuuluisuutta, mainetta yms. alan harrastajien parissa, mutta myös yleistä näkyvyyttä ja esilläoloa mediassa. Jokialueista ainakin kalastuksen suhteen Simojoki on leimautumisella merilohijokena saavuttanut mainetta viime vuosina. Iijoki ainoana valjastettuna jokena on ollut monitahoisemmin esillä kalastuksen suhteen sekä negatiivisessa että positiivisessa mielessä. Kuivajoki taas kalastuksen suhteen on vielä harvojen tiedossa, mutta kalastuskokemukset ovat olleet lupaavia; joesta on saatu kohtalaisesti merilohia.

Kiiminkijoki tunnetaan siinä missä Simojokikin, mutta kalastuksen osalta saaliita pidetään vaatimattomina; joen mataluus ja vähäinen vesimäärä, joskus jopa heikko vedenlaatu on ollut esillä.

Simojoki

Simojoen vesistöalue sijaitsee Lapin läänin eteläosassa, pääasiassa Ranuan ja Simon kuntien alueella. Vesistöalueen pinta-ala on 3 160 km². Simojoki on yksi harvoja putoamattomia keskisuuria jokivesistöjä Suomessa, joella on pituutta 193 km ja putouskorkeutta 176 m. Tornionjoen ohella Simojoki on ainoita Itämereen laskevia luonnonvaraisia lohijokia. Simojoen vesistö on suojeltu koskiensuojelulla voimalaitosrakentamiselta.

Vesistöjen käyttökelpoisuusluokituksen mukaan Simojoki kuuluu kokonaisuudessaan luokkaan hyvä. Kuormitusta vesistöalueella aiheuttavat metsätalous, peltoviljely ja muu maatalous. Simojoki on vapaa ja ainoa kokonaisuudessaan Suomen alueella sijaitseva jokivesistö, jossa on jäljellä joen oma luontaisesti lisääntyvä lohikanta. Itämeren ajoverkkopyynnin rajoitukset v. 1996 lähtien ovat kasvattaneet huomattavasti Simojokeen nousevien lohien määrää. Simojoen edulliset lupahinnat, kalastajaystävälliset säännöt ja hyvä saavutettavuus ovat alentaneet monien kynnystä hyvän uuden harrastuksen, lohien vapakalastuksen omaksumiselle. Muista saaliskaloista merkittävimmät ovat harjus, hauki ja vähemmissä määrin taimen.

EU:n Life Luonto -rahaston osittain rahoittamalla Simojoen kunnostus ja suojele -projektilla turvataan Natura 2000 -verkostoehdotukseen kuuluvan Simojoen luontoa. Hanke on 5-vuotinen ja kustannusarvio on 1,1, milj. euroa.

Simojoki on viimeisen kolmen vuoden aikana noussut yhdeksi maamme suosituimmista kohteista suomalaisten urheilukalastajien keskuudessa. Simojokeelle myydään kalastuslupia, joiden hinnat ovat 1 vrk 12 euroa, viikko (6 vrk) 42 euroa, kausiluvan hinta on 84 euroa. Alle 18-vuotiaat saavat luvat puolella hintaa, perhelupa on 1,5 kertainen normaalihintaan.

Simojoen alueelle on myös syntynyt paljon matkailuyrityksiä viime vuosina.

Iijoki

Iijoki Kuusamon, Posion, Ranuan, Taivalkosken, Suomussalmen, Pudasjärven, Yli-Iin ja Iin kuntien alueilla. Iijoen vesistö-alueen kokonaispinta-ala on 14 191 km² ja pituus 340 km. Suurimpia sivujokia ovat Iijoen alajuoksulta lukien Siuruanjoki, Livojoki, Korpijoki ja Kostonjoki.

Iijoki on menneinä aikoina toiminut merkittävänä puutavaran kuljetusreitillä ja sen koskia on perattu voimakkaasti. Uittoperinne loppui Iijoella vasta vuonna 1988. Uiton loppumisen jälkeen koskien kunnostus aloitettiin heti ja kunnostusten jälkeen koskiala on kasvanut 90 %:iin ennen perkauksia vallinneesta tilanteesta. Iijoen siirtyminen voimalouskäyttöön tapahtui vuonna 1956. Joen alaosa on rakennettu 70 km:n matkalta ja joessa on viisi voimalaitosta. Vesistön keski- ja yläosat on suojeltu koskiensuojelulla.

matkailun syntyminen.

- ❖ Kiiminkijoki, ja joki vain virtaa - Mikko Alatalon laulu. Pitkä mereltä erämaahan ulottuva joki täynnä haasteita. Luonnonvarainen joki. Monet kosket, Koiteli ennenkaikeaa. Tietysti suvannot ja saarekkeet. Suolaskeutumista tummentunut vesi. Meloin ennen (5 kesää) Kiiminkijoella ja minua viehätti valtavasti elävä maaseutumaisema, kanootin paikka oli Ylikiimingissä, sinänsä hieno paikka koivun juurella.
- ❖ Kiiminkijoella on nähdäkseni hyvät edellytykset matkailua ajatellen. Onhan kyse Natura-vesistöistä, jolloin siitä tulee laajemmin tarkasteltuna imagohyötyä, kunhan asia osataan oivaltaa ja hyväksi käyttää. Luonnontilaisuus on voimavara. Kalakanta tarjoaa kalastukselle varmasti kehittämismahdollisuuksia. Suistokin on Naturassa, tosin siellä voidaan tehdä monenlaisia luonnontilaa muuttaviakin toimia. Joesta ei perusteta luonnonsuojelualuetta, vaan Naturen toteutuksessa käytetään muuta kuin luonnonsuojelulakia: vesilakia, ympäristönsuojelulakia ja maankäyttö- ja rakennuslakia. Näin Naturen sisältäminen ei juuri estä toimintoja, mutta antaa myönteistä imagoarvoa. Sitä (imagoa) on tietysti syytä myös vaalia.
- ❖ Kiiminkijoki tuo mieleen vapaana virtaavaa, kauniin joen. Kauniita paikkoja erityisesti kirkonranta, silta, kosket, jokisuisto.

Millaiseen matkailuun ja matkailijaryhmille se voisi sopia parhaiten?

Vastaukset jakautuivat toisaalta selvien asiakasryhmien ja aktiviteettien esilletuontiin ja toisaalta joen käyttämättömiin mahdollisuuksiin. Matkailijaryhmät, joita tuotiin esille kattavat lähes kaikki ajateltavissa olevat ryhmät, yritysyhmien osalta tuotiin esille *Oulusta tuleva kysyntä*. Aktiviteettien osalta nousivat esiin useimmissa vastauksissa juuri kalastus ja melonta. Muutamat kaipasivat uusia aktiviteetteja kuten ratsastusta, maastopyöräilyä, vaellusta jne. Osassa vastauksista selvästi oivallettiin, että jokilaaksosta voi nousta myös "kuivalle maalle" ja harrastaa kaikenlaista.

Yläjuoksun katsottiin sopivan erämaamatkailuun, alajuoksun Oulun lähellä firmatapahtumiin. Selvästi uudempaa innovaatiota edusti kalojen seuraaminen GPS:n avulla. Myös ns. extreme -lajit nousivat esille. Luontoon ja luonnon tutkimiseen mahdollisuutena oli kaksi vastaajaa kiinnittänyt huomiota, vastauksissa nousi esille myös joen suojeleusantamantulevaisuuden mahdollisuudet. Useiden matkailukohteiden kuten esim. Virpiniemen linkittäminen Kiiminkijokeen mainittiin.

Useat olivat panneet merkille, että jokivarressa on itse asiassa aivan *liian vähän kaupallista palvelu- ja majoitustarjontaa*, jotta sen varaan matkailua voitaisiin rakentaa. Tarvitaan lisää yrittäjyyttä. Ostettavan majoituksen lisäksi *kaivattiin ohjelmajohdantoja, veneenvuokrausta jne.* Päämarkkina-alueeksi koettiin selvästi Oulu ja sillä etenkin liike-elämä, joka pystyisi jatkuvasti ostamaan Kiiminkijoelta laadukkaita ohjelmajohdantoja.

Eräs erikoisuus vastauksissa on se, että Kiiminkijoella matkailutarjontaa on vain kesäisin kun aurinko paistaa. Ilman talviesongin syntyä tai yleensä ympärivuotisuutta, ei matkailun yritystoimintaa synny. Edellytyksistä ja matkailutuotteista puuttuivat myös reitistöt; ilmeisesti joki koetaan sinänsä niin vahvana reitinä, ettei muuta tarvita.

13

Valtaosa pitää Kiiminkijokea selvästi kotimaisten matkailijoiden kohteena, muutama maininta kansainvälisestä matkailusta kuitenkin oli.

Yhdessä vastauksessa perättiin matkailupalvelujen kehittämisen organisointia, jotta päästäisiin hyödyntämään kaikkia joen mahdollisuuksia.

- ❖ Ryhmät: nuoret aktiiviset, yritysyhmät, perheet, matkailutyypit: Aktiivimatkailu, yhdistelmät eri lajeista, jossa voisi Kiiminkijoen mahdollisuuksia yhdistää esim. Virpiniemen palvelutarjontaan (esim. ratsastus, maastopyöräily jne siellä).
- ❖ Luontoaktiviteeteista kiinnostuneille (melonta, vaeillus, retkeily, kalastus).
- ❖ Pääsääntöisesti päiväkävijöille, valmiiksi ohjelmoituna ja hyvin koplattuna Oulun seudun muuhun alan business -toimintaan.
- ❖ Melojille se ehkä parhaiten sopii. Kovin isoja massoja ei mahda kestää luonto, mutta palvelurakenteiden sijoittelulla voidaan kulutusta ehkäistä. Siis palveluita pitää keskittää suppeahkolle alueelle, jotta jää oikeaa luontoakin jäljelle. Melontaan muuten sopii erittäin hyvin myös se Halosenlahti, jossa on suojaista ja luontoa erittäin paljon säästetty. Siellä on mm. ruijanesikoita ja runsas linnusto, yleensäkin meren läheisyys luo omanlaisensa tunnelman melojille.
- ❖ Kiiminkijoelta puuttuvat matkailu-yritykset ja matkailun muut perusrakenteet, jos niiden syntyminen eteen tehtäisiin tarpeeksi työtä, jokialue saattaisi sopia mille tahansa ryhmälle. Yleensäkin Oulun kulutus- ja viihteellisyys voisi olla perustekijä. Muut joet kuten esim. Simojoki voisi olla esimerkiksi kehittämistä.
- ❖ Yläjuoksu on erämaamatkailulle sopiva eli erilaiset vaellukset sekä kalastus- metsästys- ja vaikka marjastusmatkat ok – alajuoksun vuolaamat kosket sitten enemmän seikkailu-urheilu ja firmatapahtumiin sopivaa maastoa, jonne saa viritettyä koskirodeot ja köysiradat urhonhypyjä tms. varten + Oulusta lyhyt matka pyörähtää illanvietossa ja saunomassa joen äärellä. Myös koululaisryhmille saa nättisti jotain luontopolku viritystä.
- ❖ Jos vettä on niin omaehtoisille kotimaisille melonnanharrastajille, he eivät juuri käytä rahaa. Toinen ryhmä voisi olla ohjelmajohdantoja kaipaavat yritysasiakkaat ja ulkomaalaiset, jotka tulevat Oulun kautta ja Kiiminkijoki on eräs mahdollisuus Oulunseudulla, he käyttävät rahaa.
- ❖ Kalastus, melonta, koskiuinti ja -lasku, veneily-merimatkailu-jokisuus, majoitus, hiihto, kelkkailu, pyöräily ja sight-seeing, ekstreem.
- ❖ Luulisin, että kannattavinta olisi panostaa yritysasiakkaiden ohjelmajohdantoon. Tämä siksi että Oulun seudulla on asiakaskuntaa, yritysasiakkailta on maksuvalmiutta ja lisäksi investoinnit ovat pienet.
- ❖ Melontaan, virkistymiseen, kuntoiluun, oppimiseen (joen nousut ja laskut), jokivarsien kasvit, nähtävyydet, saaret teltpaikkoina (teltilu näyttää kasvavan jälleen?), kalastus ja ohjelmajohdanto. Nuorisot voisi kiinnostua omista "merkkikalajoista" eli nuorisot merkkaisi oman kalan ja seuraisi sen matkaa mereltä latvoille GPS:n avulla ja kirjoittaisi tarinaa. Tai voisi olla koululuokan oma kala, olisi biologian tunnille mielekästä ohjelmaa. Keskittymä pelaisi luontevasti Virpiniemen alueelle rakentuvan palvelun kanssa. Toimisiko merivartioasema tukiasemana merelle, Kiiminkijokele, majoituspaikkana ym.
- ❖ Yksin, kaksin, kaveriporukoissa, kouluporukassa, työporukoissa, vaativillekin yritysvieraille, paljon auttaisi, jos alueen ihmiset ja yrittäjät tuntisivat alueettansa ja osaisivat viedä esim. kesälomavieraitaan joelle, kalalle, melomaan... haiste-

14

lemaan kukkia ja poimimaan mesimarjoja. Kotimaisille ja ulkomaisille asiakkaille. Suuret ryhmät ovat väistymässä. Pienten jokien perään ovat erityisesti japanilaiset.

- ❖ Oulun läheisyyden uskoisin heijastuvan siihen, minkälaisia matkailijoita alueella voisi liikkua. Onko kenties mahdollista houkutella yritysasiakkaita? Mitä heille voitaisiin tarjota? Millä tavalla ohjelmapalveluita pitäisi kehittää ja tarjontaa suunnata? Ehkäpä yritysasiakkaista voisi löytyä maksavaa potentiaalia.
- ❖ Mielestäni se sopisi perhematkailuun sekä yöporukoille elämysmatkailuun. Ulkolaisille ryhmille veneretkiä esim. Miehikkään, Röyttään, Kiviniemeen, suora veneysteys Golf-kentälle.
- ❖ Oulun talousalueella matkailullisesti parhaiten hyödynnettävissä oleva joki, soveltuu jokena erinomaisesti tyypilliselle yritysryhmälle melontaohjelmiin, mutta rakenteet puuttuvat. Joki soveltuu pienemmille asiakasryhmille: yritysten vieraille, henkilökuntatilaisuuksiin alle 100 henkilön ryhmille, polttariporukoille. Joen "erämainen" ympäristö luo loistavat edellytykset kaikille "kaupunkilaisille" asiakasryhmille. Mielestäni koko alueen matkailullinen potentiaali on hyödynnettävissä talousalueen yritysten asiakas- ja henkilökuntatilaisuuksiin.

Minkä tyyppisiä palveluja uskoisit tarvittavan joen vaikutuspiirissä?

Palveluja haluttiin enemmän itse jokivarteen. Osa kaipasi julkisia rakenteita kuten rantautumispaikkoja, laitureita, autiotupia, veneenlaskupaikkoja jne. lisäksi, osa taas yksityisiä kaupallisia palveluja kuten majoituspalveluja, ohjelmapalveluja, vuokraus-toimintaa, ravitsemuspalveluja jne. lisää. Palvelujen toivottiin olevan hyvin keskenään verkottuneita, täydentäviä ja ennen kaikkea mahdollisimman hyvin saavutettavissa.

Tapauksia tarvitaan jokivarteen lisää, samoin kurssitoimintaa esim. perhokalastukseen ja melontaan liittyen. Viihtyminen ja "olon kotoisaksi tunteminen" ovat tärkeitä aspekteja. Jokivarteen kaivattiin myös isompaa keskusta, joka olisi luonnollinen matkailun tukikohta moneen lähtöön, ja jossa voisi olla esim. safariyritysten huoltotiloja ja kaupallisia palveluja, opastointia jne.

Tyypillisiä taajamista saatavia palveluja (hotellit, päivittäistavarakauppa, erikoistavarakauppa, bensiniemasemat) ei koettu ongelmaksi, itse asiassa yhdessäkään vastauksessa ei näitä mainittu. Niin julkisten ja yksityisten palvelujenkin toteuttamismahdollisuuksia ei suoraan punnittu eikä niiden edellytyksiä mainittu, useimmiten katsantokanta liittyi vastajan omaan harrastustoimintaan. Kuitenkin lähes kaikissa vastauksissa tuli esille pyrkimys kokonaisuuden rakentamiseen jokilaakson palveluissa; tarvitaan monenlaisia, ja että joki on tulevaisuudessakin monimuotoisiin aktiviteetteihin perustuva matkailualue.

- ❖ Kesällä 9-12 avoinna oleva melontakaluston/veneiden/polkuveneiden vuokrauspiste. Myös ruokailumahdollisuus, jota voisivat hyödyntää sekä varsinaiset joella vierailijat, että myös mereltä tulevat veneilijät, jotka voisivat samalla myös tankata veneitensä jne. Yhteistyö Virpinimen kanssa niin, että olisi mahdollista retkeillä esim. ensin joella ja sen jälkeen meriteitse Virpinimeen, monipuolinen vaellus/retkeilyreissu useammaksi päiväksi, seikkailu-urheilun ko-

keileminen.

- ❖ Ohjelmapalveluita, räätälöityjä paketteja.
- ❖ Verkottuneita ja hyvin markkinoitavissa olevia palveluja, jotka eivät ole liiaksi joen tai yhden teeman varassa, vaan täydentävät sitä luontaisen toimintaympäristönsä kautta (vrt. Puolanka/Haukipudas).
- ❖ Hyviä rantautumispaikkoja tarvitaan ja kanootin säilytysmahdollisuuksia ihan jokivarressa. Isommille veneille vierasvenepaikkoja. Septitankin tyhjennysmahdollisuudet samaan paikkaan. Santaholmalla on esimerkiksi vielä rakentamatonta rantaa, johon voisi palveluita sijoittaa. (Telakkayhdistyksen ja veneaseman välimaastoon)
- ❖ Kiiminkijoella tarvitaan matkailuyrittäjiä laidasta laitaan. Kannettu vesi ei kaivoissa pysy, olisi löydettävä yrittäjäainesta paikallisesta ja maahan sekä joken sitoutuneesta väestöstä, yrittäminen voi olla aluksi veneenvuokrausta, ehkä pienimuotoisia ohjelmapalveluita, myöhemmin majoitusta, sitten ehkä ravitsemusta.
- ❖ Autiotuvat vaellusryhmille tuonne yläjuoksulle ja vastaavasti saunaa/vuokramökkiä tähän lähemmäs kaupunkia, joihin eräkokkeja firmojen iltatilaisuuksiin ja perhokalastuskursseja, kanoottikursseja ym.ym.
- ❖ Omaehtoisille kotimaisille majoitus- ja ravitsemispalveluita sekä vähittäiskauppalveluita, yritysasiakkaille ja ulkomaalaisille lisäksi ohjelmapalveluita.
- ❖ Ohjelmapalvelu (kalastus, melonta, koskenlasku, veneily, kelkkailu), hyvin hoidetut ja varustetut uimarannat, majoitus, ravintola
- ❖ Tuotteistettuja laadukkaita ohjelmapalveluita: melontaa, monipuolista tapahtumaa, jolla asiakkaat saadaan viihtymään, ehkä malliksi kalastusta. Selkät kononispaketit, joita esim. Oulun hotellit voivat myydä. Majoituspalveluun ei kannattane Haukiputaalla lähteä ensimmäisenä.
- ❖ Tällä hetkellä majoituspalvelut puuttuvat samoin safariyritysten huoltotilat. Kiiminkijoen varteen tarvitaan kunnan keskus, josta pääsee lähemmäs maastoon, joko joelle tai muualle. Talossa voisi tankata itsensä matkaa varten ja hankkia retkieväitä mukaansa (hieman niinkuin Karhunkierroksen taukopaikka). Tietysti jos erityistä matkailutaltoa rakennetaan, alan myynti ja markkinointikin voisi olla samassa talossa.
- ❖ Palveluissa voisi kiinnittää huomion taas Naturaan eli vesielementtiin. Vesillä voisi liikkua luonnonmukaisesti: kanootti, "koskenlasku"? Siihen yhteyteen ruokailutarjontaa sopivissa paikoissa laavuissa/kodissa: riittävän viihtyisissä paikoissa. Jonkinlaisia patikkaetappeja? Mukaan on mahdollista kehittää monenlaisia "tehtävärasteja"? Kaiken ei tarvitse olla moottooritua. Ehkäpä tämä alue soveltuu kohtuulliseen keveyeen liikkumiseen, rankemmat kohteet olisivat Koillismaalla? Valtina on Oulun läheisyys: ajansäästö?
- ❖ Palveluista tulee mieleen kesäkahvila, mökkimajoitus.
- ❖ Jotta joki saataisiin paremmin business-matkailijoiden käyttöön, tulisi sen rannalla olla laadukkaita, lukittavia taukopaikkoja, joissa on toimiva wc-huolto, tarkoitukseenmukaisia vesilaskupaikkoja sekä vaikeimpien ja vähävetisimpien koskien kohdalla käyttökelpoisia ohitusreittejä. Lisäksi erinomainen asia olisi mahdollisuus erilaisten huoltorakenteiden rakentamiseen joen välittömään läheisyyteen.

Mitä puuttuu, mihin pitää panostaa?

Tämä kysymys näiden neljän kysymyksen sarjasta tuotti mitä erilaisimpia vastauksia. Osa vastaajista toi esille vielä erilaisten aktiviteettien puutteen, osa oli keskittynyt jo informaation kulkuun, kehittämisen rakenteisiin.

Todettiin, että *joelta puuttuu kokonaisvaltainen kehittämissuunnitelma* ja sen resurssi-analysointi, jotta voitaisiin suunnata kehittämisspanoksia oikeisiin kohteisiin. Samalla kaivattiin yhteistä näkemystä joen kehittämiseen; ellei sitä synny, ei Kiiminkijoki mene eteenpäin. Kuntia jopa arvosteltiin, ettei siellä ymmärretä yritystoiminnan merkitystä, vaan kunnat haluavat rakentaa kaiken itse. Yrittäjyyden ja yrittämisen mahdollisuuksien lisäämisen ohella verkostoituminen Ouluun kaikilla tasoilla on uuden ja miksei vanhankin yritystoiminnan markkinoiden lähtökohta.

Hajanaisia kommentteja tuli koskien mm. liian voimakasta jokisuun kalastusta, joen kunnostuksen tarpeellisuutta, yhteistyötä lähiseudun muiden matkailukohteiden kanssa kuten Virpiniemen jne. Jokisuun asia koettiin koko joen yhteiseksi asiaksi.

- ❖ Tuotteistettuja vapaa-ajanviettopaketteja erilaiset tarpeet omaaville kohderyhmille. Joelle ei voi tällä hetkellä lähteä ad hoc -tyylisesti, koska siellä ei ole mitään klo 8-21 auki olevaa palvelupistettä, ainostaan ohjelmajärjestäjä, joiden palvelutkaan eivät ole erityisen hyvin markkinoituja ja yleisesti tiedossa. Ne täytyy myös pääsääntöisesti varata hyvissä ajoin. Jos lähiseudulla asuva tai matkalla oleva nuoripari tai perhe ei keksi tekemistä viikonloppuna/arkitilana, pitäisi olla tarjolla valmis paketti, johon "tartua". Sen markkinointi Virpiniemen palvelujen yhteydessä tukisi varmastikin molempia osapuolia ja olisi hyvä lisä esim. luokkaretkeläisille tmv. koko Ouluseudulla.
- ❖ Tarkkaa tietoa palveluista, mahdollisuuksista ym. puuttuu varmasti. Onko kyltitykset kunnossa? Korkeatasoista mökkimajoitusta kysytään myös.
- ❖ Joen ja sen lähivaikutuspiirin kokonaisvaltainen kehittämissuunnitelma ja objektiivinen tarkastelu resurssianalyseineen on tarpeen, jotta löydetään ne osat alueet joihin voidaan kulloinkin suunnata kehittämisspanoksia joen eri osaluilla ja joista syntyy todellista, pitkävaikutteista lisäarvoa myös vesistön vaikutuspiirissä oleville toimijoille.
- ❖ Kyllä se on monesti suurin puute yhteisestä näkemyksestä. Joillain virkamihillä on ihmeellinen ajatusmaailma, jonka mukaan kaikki palvelurakenteet pitäisi kunnan yksin rakentaa, omien mieltymistensä mukaan. Yhteistyö on kuin punainen vaate! Suunnittelutoimiston luomuksia kumarretaan ja kuntalaisten tekemiä aloitteita katsotaan pitkin nenänvartta. Ikäänkuin suunnittelutoimistoilla olisi paikallista väestöä parempi näkemys palvelutarpeista. Retkeilijän luonto-opas saattaisi olla mukava, semmoinen missä paikallinen luonto ja siellä esiintyvät lajit esiteltäisiin lyhyesti. Siis kohtuullisesti merkitty reitti ja siellä sitten havaintopisteitä, joista saisi lisäinfoa oppaasta. Luonnossa liikkumisesta saa huomattavan paljon enemmän irti, kun oppii tuntemaan "ohikulkijat".
- ❖ Yrittäjyyden lisäksi tarvitaan yhteistä markkinointia ja verkostoitumista Oulun suuntaan esim. Oulunkaaren seutukunnan matkailuhankkeiden tapaan, Haukiputaan kunnalla on 8 ha maata jokivarressa, kannattaisi miettiä elämyskeskusten tapaista paikkaa, jota useat yritykset voisivat vuokrata käyttöönsä, ja jossa

voitaisi pitää tapahtumia, tapahtumien kehittäminen tuo Kiiminkijoelle tunnettuutta.

- ❖ Haukipudas on jo nyt ostospaikka mökkiläisille, joilla on kesämökki Kiiminkijoen varrella, vähittäiskauppa ja muut taajaman palvelut pääsevät hyötymään matkailijoista ainoastaan silloin, kun joella on tarpeeksi matkailuyrityksiä ja mielekästä tekemistä.
- ❖ Kunnan rooli ei tulisi olla liian hallitseva, yrittäjäksi alkavien rohkaisu ja alkuun auttaminen ovat tärkeitä, mutta kunta ei saa ottaa matkailuyrittäjän roolia.
- ❖ Verkkopyynti/ rysäkiellot tuohon merelle, niin saadaan nousulohta jokeen ja sitä myöten jokivarsi täyteen kalamiehiä, kapasiteettia yöpyä ja ohjelmapalveluja ostettavaksi.
- ❖ Ensinnäkin inventoida joki ja sen palvelut. sitten pohtia kenelle sitä kehitettäisiin ja tämän jälkeen rakentaa jokivarren palveluita valittu(ja) ryhmä/ryhmiä varten yhteistyössä alueen toimijoiden ja seutukunnan kanssa.
- ❖ Jokisuun kunnostukseen, majoituspalveluihin, vierasvenesatamaan, maimointiin, lohensuojeluun, siian lippoamisen ja ravustuksen tuotteistamiseen ekssoottisina pyyntimuotoina, matkailupalveluiden verkottumisen kehittämiseen ja niiden yrityspohjan vankistamiseen, joen markkinointiin, Martinniemen sataman kehittämiseen
- ❖ Palvelun laatu ja asiakkaan viihtyminen on ydinkysymys, paljon tärkeämpi kuin Kiiminkijoki + majoitusrakennus.
- ❖ Osaamiseen, hoksaamiseen, markkinointiin ja myyntiin. Em asioihin.
- ❖ Onko mahdollista verkottua? Onko siihen tarvetta? Missä voisivat olla sopivat yhteistyökumppanit? Ehkä Oulun ympäristössä nekin?
- ❖ Kaavoitetaan sillan korvassa oleva tontti, heti kirjaston takana, matkailukäyttöön. Se olisi oiva paikka tukikohdaksi, jossa voisi toimia kahvila, kunnan info-piste, vene/kanoottien vuokraus, mökkivälitys, venelaituri. Lapsille elämyspuisto, nuotiopaikka jne. Tontille voisi rakentaa kesäteatterin/ tanssilavan. Miehikkään vuokramökkejä, kulkuyhteys Siikasaaren kautta. Kirkon rantaan musiikkia, kulttuuria, tapahtumia sekä rantabulevardi. Jokisuulle lintutorni, luontopolku. Yrittäjä voisi koota erilaisia paketteja; Haukipudas-Miehikkäs-Röyttä veneretkiä, moottorikelkkaretkiä, yötaphtumia.
- ❖ Lisäksi joen rannoilla tulisi olla matkailukäyttöön "luvallista" aluetta, jotta matkailutuotteista pystytään luomaan monipuolisempia. Vaikka kaikki joki ei suoranaisesti kaikkeen sen lähellä tapahtuvaan toimintaan liittyisikään, toisi se lisäarvoa muuhun matkailutoimintaan. Samoin kaikki joen vaikutuspiirissä tapahtuva toiminta kohottaa joen imagoa. Mielestäni ideaalitulanne olisi Kiiminkijoen rannalla, Oulusta helposti lähestyttävä opastus- ja matkailukeskus, jota tukee kattava ja tarkoituksenmukainen taukopaikka-, huoltotie- ja reittiverkosto. Keskuksen palveluita olisivat lupamyynti, välinevuokraamo, opastus ja ohjelmajärjestelyt sekä lisäksi laadukkaasti varustellut kokoustilat, tilausravintola ja iso tilaus(savu)sauna nykyaikaisin mukavuuksin.

6. Kiiminkijoen matkailun kehittäminen

Tämän hankeraportin eräänä tehtävänä oli perustellusti hahmottaa, millainen Kiiminkijoen matkailullisen profiilin tulisi olla. Profiilin hahmottamisen keinon täytyy perustua matkailuyritysten syntyneeseen ja pysymiseen jokivarressa. Toinen tärkeä tehtävä on hahmottaa tulevaisuuden luomiseen tähtäävät toimenpiteet ja välineet. Ottaen huomioon haastattelututkimuksen monet näkemykset ja toiveet, ja yleensäkin matkailun edellytykset, tavoitteet on hahmoteltu seuraavasti:

1. tehtävä Matkailuyritystoiminnan syntyyn tähtäävän hankkeen käynnistäminen
2. tehtävä Matkailun tuotekehityksen ja markkinoinnin käynnistäminen
3. tehtävä Seudullinen verkostoituminen
4. tehtävä Matkailuosaamisen parantaminen
5. tehtävä Matkailu elinkeinopolitiikassa

Matkailuyritystoiminnan syntyyn tähtäävän hankkeen käynnistäminen

Monilla alueilla matkailun yritystoiminnan kehittäminen on lähdey käytännössä "nollasta" ja varauduttu tulosten saamiseen vasta ensimmäisen viiden vuoden jälkeen. Useimmiten hankkeita on ollut monia, ja ne on käynnistetty hakemalla asiasta kiinnostuneita ihmisiä, tiedottamalla matkailun mahdollisuuksista julkisuudessa, keskustelemalla, tuomalla asia kehittämissuunnitelmiin, noteeraamalla asia kunnan suunnitelmassa ja visioissa jne.

Hanke tulisi käynnistää pienempänä kartoituksena tämän esiselvitysvaiheen projektissa, lyhyelläkin kartoituksella voidaan havaita ainakin kiinnostuksen suuntaa. On myös mahdollista, ettei matkailusta ammattina kiinnostuneita ihmisiä paikkakunnalta löydy. Senkin jälkeen on mietittävä uudelleen, mitä "Kiiminkijoella voidaan tehdä"? Mutta mikäli kuten oletettavaa on, löytyy kiinnostuneita, selvät perusteet hankkeen käynnistämiseksi ovat olemassa.

Matkailun tuotekehityksen ja markkinoinnin käynnistäminen

Matkailun tuotekehityksen menetelmiä voidaan löytää monia. Projektien kohteena ovat yleensä yrittämisestä kiinnostuneet, mutta yrittäjien ja kunnan yhteiset ponnistelut Kiiminkijoen markkinoinnin edistämiseksi olisivat nyt Haukiputaalla ajankohtaisia. Työtä ja rooleja voidaan jakaa; pääasia että osallistuvat pystyisivät hoitamaan yhteistyöstä "omat leiviskänsä".

Aloittavilla yrityksillä on useimmiten ahdas taloudellinen tilanne johtuen investoinneista ja markkinointikustannuksista, mikä on otettava huomioon. Suuri apu olisi kunnan kautta haettava hanke, joka voisi tarjota asiantuntevan projektipäällikön palveluja yrityksille, pelkästään yritysten markkinointiyhteistyö vaatii ulkopuolisen, ammattihenkilön työpanoksen. Kunnan matkailustrategian tai –suunnitelman tekeminen on

välttämättömyys. Suunnitelma on tehtävä yhteistyössä ja myös yritysten suunnitelmia kuullen.

Seudullinen verkostoituminen

Ouluseutu kaupunki keskuksenaan on yhä useammin pyritty näkemään yhtenäisenä alueena, joka voi tuottaa erilaisia ohjelmia ja elämyksiä kohteesta ja kunnasta riippumatta. Seudullisen verkostoitumisen perusajatus on ollut se, että jos matkailija saadaan tulemaan Ouluun, niin seutu pystyy tarjoamaan laajan kirjon sekä luonto- että kulttuurikohteita ja elämyksiä. Ouluseudulla kehitystyö on lähtemässä vasta käyntiin, Oulunkaaren seutukunnassa on useilla projekteilla tehty työtä tämän eteen jo pitkään. Verkostoituminen on koettu pitkälle organisointiongelmaksi, jonka vuoksi kehitys on ollut hidasta.

Kiiminkijoen alajuoksu on myös osa verkostoa, johon olisi päästävä mukaan. Mukaanpääsy edellyttää aktiivista mukanaoloa ja pyrkimistä laajempiin hankkeisiin mukaan. Jos Haukiputaan kunta on asiassa aktiivinen, myös yritykset lähtevät mukaan.

Matkailuosaamisen parantaminen

Paikallinen matkailuosaaminen syntyy vuosien ja vuosikymmenten mittaan; mutta koskaan ei ole myöhäistä aloittaa. Osaamisen parantaminen on Haukiputaalla myös määrän lisäämistä, alan yrityskehittäminen on yksinkertaisesti liian pieni muodostaakseen selvää elinkeinorypäästä.

Matkailu elinkeinopolitiikassa

Kiiminkijokea on paikkakunnalla yleisesti pidetty mahdollisuutena ja kehitettävänä kohteena, vaikka toimenpiteet ovat usein herättäneetkin ristiriitaisia tunteita. Paikallinen virkistysalue ja matkailualue on jopa koettu toisensa poissulkeviksi tekijöiksi. Elinkeinopolitiikka mielletään tavallisimmin kunnan harjoittamaksi elinkeinopolitiikaksi tai linjanvedoksi, mitä se tosiasiansa paljolti onkin. Kuitenkin tämän linjanvedon takaa tulisi löytää tervettä yksityistä kehittämishalua ja riskinottoa.

Teksti: Kai Harju © 2006